

η διατήρηση του ψηφιδωτού της αρχαίας συναγωγής της Αίγινας: φάση τρίτη

του Ηλία Μεσσίνα και της Υβέτ Ναχμία-Μεσσίνα

Φέτος με τον κορονοϊό και την υποχρεωτική καραντίνα, η καλοκαιρινή έξοδος στην Αίγινα πήρε τις διαστάσεις οράματος. Τελικά τα καταφέραμε, παρά τους περιορισμούς να μεταβούμε τον Αύγουστο στην Αίγινα, το νησί της καρδιάς μας. Έτσι απλά, όπως παλιά. Με μόνη διαφορά τις μάσκες στο πρόσωπο και το θάμπωμα στα γυαλιά. Παρόλο που οι ταξιτζήδες -και πάλι φέτος- παραπονιούνται για αναδουλειές και παρόλο που φέτος τα μικροπλαστικά έχουν κάνει την εμφάνισή τους στη θάλασσα, πιο μόνιμα και πιο πυκνά, οι καφετέριες και τα εστιατόρια του νησιού γεμίζουν και πάλι από θαμώνες μόλις πέσει ο ήλιος. Χωρίς τις τέντες που έκρυβαν τις προσόψεις των κτιρίων -πολλά νεοκλασικά με πανέμορφες αναλογίες και λεπτομέρειες- το πρόσωπο του νησιού έχει ξαναζωντανέψει και αλλάξει προς το καλύτερο.

Από το λιμάνι φαίνεται και η Κολώνα, το σημείο που ήταν κάποτε ο ναός του Απόλλωνα. Κοντά στον οποίο, δίπλα στον Κρυπτό (πολεμικό) λιμάνι, βρισκόταν και η εβραϊκή συνοικία και η συναγωγή της αρχαίας Αίγινας. Το ψηφιδωτό της ανακαλύφθηκε το 1829, όταν η Αίγινα ήταν η πρώτη πρωτεύουσα της νεότερης Ελλάδας. Μετά την ανακάλυψή του το ψηφιδωτό μελετήθηκε από πολλούς αρχαιολόγους, μεταξύ αυτών και από τον Ισραηλινό **Eleazar Lipa Sukenik**, που το επισκέφτηκε από την Παλαιστίνη το 1928 με πρόσκληση του Γερμανού αρχαιολόγου **Franz Gabriel Welter**, που ήταν επικεφαλής των ανασκαφών του γερμανικού αρχαιολογικού ινστιτούτου στην Αίγινα.

Επίσης, μελετήθηκε και από την Αμερικανίδα αρχαιολόγο **Belle Mazur**, που μετά τη δημοσίευση του ψηφιδωτού στο βιβλίο της για τους Εβραίους της Ελλάδας, το 1935 από τις εκδόσεις Εστία, την βρίσκουμε το 1949 στην Joint Distribution Committee (AJDC), στην Αθήνα. Από τη θέση αυτή θα βοηθήσει στην οικονομική ενίσχυση των εβραϊκών κοινοτήτων ανά την Ελλάδα, στην ανοικοδόμησή τους μετά το Ολοκαύτωμα. Η Mazur επέστρεψε στις ΗΠΑ μετά το 1950, παρόλο που είχε όνειρο να μείνει στην Αίγινα, στο σπίτι που έχτισε στα Πλακάκια. Όμως ο Welter, με τον οποίο είχε συνδεθεί αισθηματικά και της είχε παραχωρήσει το οικοπέδο

να χτίσει το σπίτι της, θεωρήθηκε ένοχος για αρχαιοκαπηλία και τελικά το σπίτι του και της Mazur επιτάχθηκαν και πουλήθηκαν σε πλειστηριασμό.

Το ψηφιδωτό μεταφέρθηκε από την αρχική του θέση, στην σημερινή του τοποθεσία στην αυλή του Αρχαιολογικού Μουσείου Αίγινας, στον αρχαιολογικό χώρο της Κολώνας. Στόχος της μεταφοράς ήταν να προστατευθεί. Για τη μεταφορά του θυμάται και ο **Θεόδωρος Καλαμάκης**, ο ιδιοκτήτης του Ξενοδοχείου ΑΥΡΑ, που χτίστηκε δίπλα στη θέση που ανακαλύφθηκε η συναγωγή.

Τις άγνωστες αυτές πτυχές της ιστορίας του ψηφιδωτού και πολλές άλλες, αποκάλυψε η έκθεση που φιλοξενήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο, βασισμένη στην πολυετή έρευνα του Ηλία αλλά και σε συζητήσεις με ντόπιους. Το ψηφιδωτό, μετά από πολλά χρόνια λήθης, ξαναβγήκε επιτέλους στην επιφάνεια και στο φως της δημοσιότητας, χάρη στην καμπάνια που ξεκίνησε και από τις σελίδες του **ΑΛΕΦ**, για να φτάσει σε κάθε γωνιά της γης.

Η ανταπόκριση ήταν συγκινητική. Στην εκδήλωση και την έκθεση που έγιναν το καλοκαίρι του 2019, συμμετείχαν επίσημοι από την Αθήνα και την Αίγινα και πλήθος κόσμου από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Πολλοί φίλοι ήρθαν, ειδικά για να δουν το ψηφιδωτό από κοντά. Επίσης, πολλοί Ισραηλινοί φίλοι και γνωστοί επισκέφθηκαν το μνημείο. Η αν-

ταπόκριση ήταν τέτοια που το μουσείο ξαφνιάστηκε από τα τηλεφωνήματα και τους επισκέπτες, που ρωτούσαν πώς μπορούν να δουν το ψηφιδωτό- ουσιαστικά άγνωστο μέχρι τώρα στο ευρύ κοινό. Αυτό ίσως να μας μαθαίνει, ότι όταν δίνουμε την προσοχή και την αγάπη μας σε κάτι με αξία, ο κόσμος ανταποκρίνεται.

Επίσης, ευχάριστη ήταν η είδηση ότι η Αίγινα ήταν προορισμός της νεολαίας, που μαζί με τον **Ραββίνο Γκάμπριελ Νεγρίν** επισκέφθηκαν το ψηφιδωτό ένα Σαμπάτ, τον Ιούλιο 2020. Ο Ραββίνος που συμμετείχε στην εκδήλωση για το ψηφιδωτό της Αίγινας το 2019, δημιούργησε έναν σημαντικό κρίκο συνέχειας της ρωμανιώτικης ιστορίας και παράδοσης της εβραϊκής κοινότητας της Αίγινας, με τη σύγχρονη εβραϊκή νεολαία της Αθήνας.

Η καμπάνια ανεύρεσης πόρων για την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη του ψηφιδωτού και την κατασκευή προστατευτικού στεγάστρου, που ξεκινήσαμε το 2019, συνεχίστηκε και μετά την εκδήλωση στην Αίγινα. Έτσι, πριν ο κορονοϊός σταματήσει κάθε δραστηριότητα, μας περίμενε μια αναπάντεχα ευχάριστη έκπληξη. Ένα email και ένα τηλεφώνημα από τον **Σαμουήλ Μάκη Μάτσα**, άλλαξε την ροή των πραγμάτων: «Το στέγαστρο του ψηφιδωτού θα το αναλάβω εγώ», είπε απλά. Η επόμενη επικοινωνία ήταν με τον μηχανικό **Αργύρη Χατζίδη**, ειδικό σε εφελκόμενες δομές μεμβράνης με έργα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, που ανέλαβε τη μελέτη του προστατευτικού στεγάστρου για λογαριασμό του κ. Μάτσα.

Όλα σε συνεργασία και σε συντονισμό με το **υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού** και την **Εφορεία Αρχαιοτήτων Πειραιά και Νήσων**. Τη στιγμή αυτή, η μελέτη είναι στα χέρια των ειδικών με την καθοδήγηση και αργότερα την αδειοδότηση των αρμοδίων υπηρεσιών. Ο Ηλίας, με τις γνώσεις και την εμπειρία του σε παρόμοια θέματα παρακολουθεί το έργο, συμβάλλοντας όπου κρίνεται αναγκαίο. Όσον αφορά στη συντήρηση του ψηφιδωτού, η **Εφορεία Αρχαιοτήτων Πειραιά και Νήσων** έχει εγκρίνει την τεχνική μελέτη συντήρησης του ψηφιδωτού και το έργο πρόκειται να προχωρήσει.

Ευελπιστούμε ότι μέσα στο 2021 θα ολοκληρωθεί η συντήρηση του ψηφιδωτού και η ανέγερση του στεγάστρου, ώστε να μπορέσουμε να γιορτάσουμε διπλά: αφενός μεν την προστασία ενός μνημείου που ανακαλύφθηκε το 1829, όταν η Αίγινα ήταν η πρώτη πρωτεύουσα της νεότερης Ελλάδας, αποτελώντας μέρος του εορτασμού της επέτειου των 200 χρόνων από την εθνική παλιγγενεσία και της καποδιστριακής κληρονομιάς του νησιού.

Αφετέρου δε, την ανάδειξη της εβραϊκής ιστορίας της Αίγινας, το έτος που θα αναλάβει η ελληνική αντιπροσωπεία την ηγεσία της Διεθνούς Συμμαχίας για τη μνήμη του Ολοκαυτώματος. Ελπίζοντας ότι η ανάδειξη του ψηφιδωτού, θα συμβάλει και στην ανάδειξη της ιστορίας και στην τόνωση του τουρισμού και της τοπικής οικονομίας του νησιού.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους και όλες για τη στήριξή σας και ειδικά στον αγαπητό Μάκη Μάτσα, που με την ηγεσία του και την αγάπη του προωθεί την προστασία της εβραϊκής κληρονομιάς και στην Αίγινα.

Καλό χειμώνα!

συνέχεια από τη σελίδα 8

κερδοσκοπικού χαρακτήρα, υπό την εποπτεία του υπουργείου Εξωτερικών και του υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και οι ενέργειές του, στηρίζονται στη συνεργασία και τον εθελοντισμό, με ιδιαίτερη ευαισθησία στα άτομα με ειδικές ανάγκες και εν γένει προς τις πολιτισμικά αποκλεισμένες ομάδες, καθώς επίσης το περιβάλλον και τον τουρισμό. Παράλληλα, δίνει έμφαση σε δράσεις για τη μείωση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στον υλικό και άυλο πολιτισμό, όπως τονίζει και η Ελληνίδα υπουργός Πολιτισμού, κ. **Λίνα Μενδώνη** στην πρόσφατη διάσκεψη στην Μαδρίτη. Την βράβευση παρουσίασε η έγκριτη δημοσιογράφος πρώην αρχισυντάκτρια ευρωπαϊκών θεμάτων της Καθημερινής, συνεργάτιδα της EPT και Σύμβουλος Επικοινωνίας Επιχειρήσεων, κ. **Ρίτσα Μασούρα**. Τα βραβεία απένεμε η πρόεδρος του Heritage and Museums, κ. **Λίλα ντε Τσάβες-Χρονοπούλου**. Έχουμε επίσης την τιμή να χαιρετίσει την βράβευση η κ. **Jette Sandahl**, πρόεδρος του εμβληματικού βρετανικού φορέα EMF, European Museum Forum, εντεταλμένου από το Συμβούλιο της Ευρώπης να απονέμει ετησίως στο Στρασβούργο, το βραβείο του σημαντικότερου μουσείου της Ευρώπης για την χρονιά. Ενώ παράλληλα, ακολουθούν και οι εξαιρετικές ετήσιες θεματικές βραβεύσεις EMF EMYA, για τα διαπρέποντα ευρωπαϊκά μουσεία, πάντα υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Με την ευκαιρία σας ανακοινώνουμε με ιδιαίτερη τιμή, πως ο φορέας Heritage & Museums, ο οποίος βραβεύει τους Έλληνες διευθυντές, έχει υπογράψει από το 2010 μνημόνιο συνεργασίας με τον φορέα EMF (European Museum Forum), του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τον οποίον βρίσκεται σε αγαστή συνεργασία. Παράλληλα το έργο του H&M, χαιρεί αναγνώρισης από την γενική διευθύντρια της UNESCO, **Dr Mechtild E. Rossler**, κυρίως για τις διαπολιτισμικές πολιτιστικές της δραστηριότητες σε διεθνές επίπεδο.

Πηγή: Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος